

Силабус курсу:

МІЖГАЛУЗЕВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Ступінь вищої освіти:	магістр
Спеціальність:	032 «Історія та археологія»; 014.03 Середня освіта (Історія)
Рік підготовки:	2
Семестр викладання:	осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	3
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.і.н., доц., Сапицька Олена Михайлівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри історії та археології

посада

sapytska@snu.edu.ua

електронна адреса

+38-066-4838802

телефон

месенджер

за розкладом

консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: Вивчення історії охоплює різноманітний набір методологій і точок зору, спираючись на ідеї з різних дисциплін, щоб висвітлити складність минулого. Інтегруючи численні точки зору та методології, історики отримують глибше розуміння історичних явищ, розкриваючи взаємозв'язок соціальних, культурних, економічних та екологічних тощо факторів, що формують історію людства.

Мета: Розгляд природи, закономірностей, функцій наукового знання; вивчення видів наукового дослідження; визначення методик наукової роботи, її структурування; обговорення особливостей оформлення; розгляд основних методів - збору, систематизації, аналізу історичної інформації. Вивчення теоретичних основ наукового пізнання, методів, методик наукового дослідження, технологій, що використовуються для вирішення інформаційних завдань, які постають в історичному дослідженні на різних етапах його реалізації.

У процесі викладання дисципліни використовуються активні та інтерактивні форми проведення занять: при читанні лекцій практикуються презентації; для практичних занять застосовуються електронні ресурси. В ході практичних занять проводяться методологічні дискусії, виконуються комплексні ситуаційні завдання.

Результати навчання:

Коли ми орієнтуємося в складності минулого, міждисциплінарна співпраця покращує наше розуміння взаємозв'язку людських суспільств і динамічних сил, що рухають історичні зміни.

Оскільки міждисциплінарні підходи збагачують історичні дослідження, об'єднуючи ідеї з різних галузей і точок зору, висвітлюючи багатогранний характер історії людства, внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуває наступних компетентностей, що забезпечують формування у здобувачів II ОКР певних аспектів

необхідного теоретико-методологічного кейсу для підготовки та написання випускної кваліфікаційної роботи магістра:

1. Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації.
2. Здатність взаємодіяти з представниками інших професійних груп гуманітарної сфери.
3. Здатність до творчого мислення, яке полягає у схильності до нестандартного вирішення задач, самостійності міркувань та умовиводів.
4. Здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати цю інформацію.
5. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу тексту.
6. Здатність до самостійного історіографічного аналізу.
7. Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних.
8. Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації.
9. Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних наукових проблем, вміння готувати результати наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі.
10. Знати порядок проведення наукового дослідження, використовуючи теоретичні знання; специфіку тематики, види історичного дослідження.
11. Вміти вибирати методи для історичного дослідження, застосовувати їх для вирішення конкретних наукових завдань.
12. Володіти навичками опису методики наукового

дослідження, оформлення наукової роботи.

Передумови до початку вивчення:

Основні: Археологія, Спеціальні історичні дисципліни; Історія міжнародних відносин, Історія дипломатії, Історія Античності; Digital history; Публічна історія та історична політика; Критична історія держави; Історіографія та біографістика; Історична герменевтика; Нарративний підхід у історії; Методологія та організація наукових досліджень тощо.

Дотичні: Філософія, Літературознавство, Переклад, Логіка.

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета: Розгляд природи, закономірностей, функцій наукового знання; вивчення видів наукового дослідження; визначення методики наукової роботи, її структурування; обговорення особливостей оформлення; розгляд основних методів - збору, систематизації, аналізу історичної інформації. Вивчення теоретичних основ наукового пізнання, методів, методик наукового дослідження, технологій, що використовуються для вирішення інформаційних завдань, які постають в історичному дослідженні на різних етапах його реалізації.

У процесі викладання дисципліни використовуються активні та інтерактивні форми проведення занять: при читанні лекцій практикуються презентації; для практичних занять застосовуються електронні ресурси. В ході практичних занять проводяться методологічні дискусії, виконуються комплексні ситуаційні завдання.

Внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей, що забезпечують формування у здобувачів II ОКР певних аспектів необхідного теоретико-методологічного кейсу для підготовки та написання випускної кваліфікаційної роботи магістра:

- Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації з урахуванням системного підходу.
- Здатність взаємодіяти з представниками інших професійних груп гуманітарної сфери.
- Здатність до творчого мислення, яке полягає у схильності до нестандартного вирішення задач, самостійності міркувань та умовиводів.
- Здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати цю інформацію.
- Здатність до логічного, критичного і системного аналізу тексту.
- Здатність до самостійного історіографічного аналізу.

- Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних.
- Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації.
- Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних наукових проблем, вміння готувати результати наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі.
- Знати порядок проведення наукового дослідження, використовуючи теоретичні знання; специфіку тематики, види історичного дослідження.
- Вміти вибирати методи для історичного дослідження, застосовувати їх для вирішення конкретних наукових завдань.
- Володіти навичками опису методики наукового дослідження, оформлення наукової роботи.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Природа наукового знання і розвиток науки. Загальна характеристика міждисциплінарного підходу.	2/0/2	Основні етапи розвитку науки. Функції і структура наукового знання. Види наукового дослідження. Методологічні основи наукового дослідження. Загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження. Етапи історичного дослідження. Методологічні основи історичного дослідження. Методи загальнонаукові. Мова як системоутворюючий елемент культури. Давньогрецька історіографія. Історизація підходу до інтерпретації тексту. Інтерпретація історії. Суб'єкт історії.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
2.	Об'єктивність історії.	2/0/2	Культурні системи. Надіндивідуальні утворення. Наука як особлива форма діяльності. Мета, завдання науки як процесу пізнання. Наукове дослідження в філософському визначенні. Наука як соціальний інститут. Критерії науковості. Наукове пізнання як творчість. Наука і суспільство. Наука як система наук.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Посилення міждисциплінарності. Особливості сучасної науки.	
3.	Розвиток наукових напрямів.	2/0/2	Передумови розвитку науки. Точки зору щодо виникнення науки. Концепції генезису науки. Історія античної науки. Особливості науки середньовіччя. Новоевропейська класична наука (15-16 ст.). Наука 20 століття. Сучасний етап розвитку наукового пізнання (постнекласичної науки). Розвиток наукових напрямів. Структура науки. Закони та закономірності наукового дослідження. Формальна логіка як метод мислення. Поняття як вихідна форма логічного мислення. Наукові поняття як інструмент історичного дослідження. Наукові категорії. Судження, умовивід як форма отримання знання. Закони формальної логіки. Структура і склад докази. Спростування та його структура. Логічні помилки. Обґрунтування форми теоретичного мислення.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
4.	Теоретичні та методологічні аспекти наукового пізнання.	2/0/2	Поняття «метод», «методологія», «методика». Структура наукового методу. Сучасна наукова методологія. Герменевтика, натуралізм, аксіологія, прагматизм, феноменологія, позитивізм. Основні наукові методологічні підходи в гуманітарних дослідженнях. Розробка стратегії (методологічних підходів) і тактики (методів) наукової роботи, тобто методики дослідження. Врахування специфіки об'єкта і предмета наукової роботи, зміст дослідницьких цілей, завдань, характеру і інформаційного аспекту джерел. Класифікації методів. Методи пошуку, збору, реєстрації первинної емпіричної інформації. Методи систематизації та впорядкування інформації (створення моделей даних, групування, побудова варіаційних рядів) та інше.	Участь в обговоренні. Тести. Індивідуальні практичні завдання.
5.	Ускладнення завдань сучасної	2/0/2	Вплив науково-технічної революції на методологічні проблеми. Виникнення	Участь в обговоренні.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	науки.		нових форм орієнтації науки. Загальнонаукова методологічна концепція і напрямки. Філософська методологія.	Індивідуальні завдання.
6.	Специфічні методи історичного дослідження.	2/0/2	<p>Структура наукової праці. Етапи підготовки і порядок оформлення наукової роботи. Застосування загальнонаукових методів. Метод спостереження. Основні вимоги до наукового спостереження. Особливості наукового спостереження. Метод вимірювання в процесі спостереження. Фіксація властивостей досліджуваного об'єкта. Спостереження безпосереднє і опосередковане.</p> <p>Метод експерименту. Особливості даного методу. Умови проведення експерименту. Переваги методу, види експерименту.</p> <p>Метод моделювання. Види моделювання. Важливість, актуальність моделювання як методу наукового пізнання.</p> <p>Інформаційний метод в історичному дослідженні. Застосування положень теорії інформації до документів і документопотоків. Призначення інформаційного підходу в документознавчих дослідженнях.</p> <p>Метод аналізу. Види аналізу документів. Кількісний і формалізований аналіз. Етапи аналізу відповідно до програми дослідження.</p> <p>Метод класифікації (угруповання). Підстави для використання методу в історичному дослідженні. Класифікація - найважливіший засіб створення систем і пошуку інформації. Застосування в класифікаційних схемах ієрархічного і фасетного методів.</p> <p>Методи приватні (специфічні), що відносяться до конкретної науки, їх зв'язок з предметом вивчення. Методи джерелознавчого та історіографічного аналізу. Методи статистики, математичного моделювання, картографії. Методи основні -</p>	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний, історико-системний, історико-динамічний. Допоміжні методи, їх вивчення. Використання методів на різних етапах підготовки наукового дослідження. Методи, які використовуються на стадії пошуку документальної інформації - методи бібліографічного пошуку і формування джерельної бази дослідження. Методи і основні прийоми аналітико-синтетичної переробки інформації. Методи аналізу історичних джерел - методи формують відомості історичних джерел, метод уніфікованої анкети, метод контент-аналізу (види контент-аналізу). Спеціальні методи аналізу історичних текстів - інформаційно-цільовий аналіз текстів, семіотичної метод психоаналізу документів. Соціологічний інструментарій в історичних дослідженнях. Соціологічне опитування: види і технології. Анкетування при груповому та індивідуальному опитуванні, структура анкети. Соціологічне спостереження.</p>	
7.	Методи систематизації історичних даних	2/0/2	<p>Методи систематизації історичних даних - бібліографічний метод, монографічні описи і літописи, історичні словники, енциклопедії, хроніки, статистичні показники. Статистичні методи систематизації історичної інформації - статистичне зведення, групіровочний метод в історичному дослідженні, графічні методи, табличний метод. Комп'ютерні моделі історичних даних. Методи аналізу в історичних дослідженнях. Види аналізу. Особливості математико-статистичних методів аналізу в історичному дослідженні.</p>	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

Рекомендована література

1. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії / Рейнгарт Козеллек/ - Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. - 436 с.
2. Яковенко Н.М. Вступ до історії /Н.М. Яковенко. - К.: Критика, 2007. - 368 с.

Інформаційні ресурси:

1. Horn T. C. R., Ritter H. Interdisciplinary History: A Historiographical Review // The History Teacher.- Vol. 19, No. 3 (May, 1986), pp. 427-448 (22 pages) - Published By: Society for History Education // URL: <https://www.jstor.org/stable/493382>
2. Adeboye, O. A. (2001). Interdisciplinary Approach to Historical Scholarship in O. Olubomehin (ed.), Issues in Historiography Ibadan: College Press, 14-25 // URL: https://www.researchgate.net/publication/344267253_INTERDISCIPLINARY_APPROACH_TO_SCHOLARSHIP_IN_HISTORY
3. <https://ir.unilag.edu.ng/handle/123456789/9028>
4. [https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/olizko_mizhdestsyplinaryni\(1\).pdf](https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/olizko_mizhdestsyplinaryni(1).pdf)
5. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2842/1/Jakovenko.pdf>
6. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179960/13-Savchuk.pdf?sequence=1>
7. Наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля: <http://filelibsnu.at.ua>
8. Електронна бібліотека: <http://www.info-library.com.ua/>
9. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbu.gov.ua/>
10. eCampus, система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля: <http://moodle2.snu.edu.ua/>

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	30
Участь у розв'язанні конкретних проблемних ситуацій	30
Індивідуальні завдання	30
Залік	10
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування та без аналітична копіяція є забороненими.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають

дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.